

2. Public. *Англо-укр. слов.* : алф. покажч. URL: <http://www.unlimited-translate.org/uk/dictionaries/english-to-ukrainian/translate/public.htm> (дата звернення: 05.07.2021).

3. Стойка Б. М. Полісемія англійського терміна public і можливі варіанти його перекладу українською мовою. *Наук. вісн. Чернів. ун-ту. Серія: Герм. філологія.* 2014. Вип. 692–693. С. 261–262. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvchnugf_2014_692-693_78 (дата звернення: 05.07.2021).

4. Державна політика : підручник / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; редкол.: Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) та ін. Київ : НАДУ, 2014. 448 с.

5. Публічна політика : навч. посіб. / С. О. Телешун та ін.; за заг. ред. С. О. Телешуна, д-ра політ. наук, проф. Київ : НАДУ, 2016. 340 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-121-3-2>

ДУХОВНО-ЛИЦАРСЬКІ ОРДЕНИ ЯК ПРОТОТИП МІЖНАРОДНИХ ВІЙСЬКОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Клименко Н. Г.

*доктор наук з державного управління, доцент, провідний фахівець
навчально-методичного центру організації освітнього процесу
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Переважаюча більшість науковців вважає, що міжнародні організації (будь-яка група або асоціація, яка у своїй діяльності виходить за межі однієї країни, має постійну структуру органів [5] і створюється для координації зусиль у певній галузі, наприклад у військовій) виникли наприкінці XIX – початку XX ст. Проте мало хто з них звертає увагу на те, що засновані в епоху Хрестових походів (XII – XIII ст.) духовно-лицарські ордени можна вважати прототипом міжнародних військових організацій. Доведенню зазначеної гіпотези і буде присвячено наше дослідження.

Варто зазначити, що дослідженням духовно-лицарських орденів значну увагу приділяють як історики [1, 3–4, 6–7] так і правознавці [2]. Дослідники відзначають особливість зазначених інституцій, що поєд-

нують у статутах релігійно-чернечу та військову діяльність (Тамплієри, Госпітальєри та інші).

Як стверджують історики, братство госпітально святого Іоанна у Єрусалимі у 1099 р. було перетворене на орден Госпітальєрів, основним завданням якого був догляд за хворими та пораненими. За свідченнями історіографа Гійома Тірського «бідне лицарство Христове і Храму Соломонова» (орден Тамплієрів) було створене у 1118–1119 рр. у Єрусалимі групою французьких лицарів з метою «за можливістю турбуватися про дороги та шляхи, а особливо про охорону паломників» [4, с. 247–248; 6, с. 193].

Проте з часом члени орденів почали брати активну участь у військових діях, а до їх обов'язків додалися військова охорона прочан, які направлялися у Святу Землю, і захист Християнської цивілізації на Сході.

Внаслідок масового долучення до хрестоносського руху лицарів з усієї Європи ордени перетворились на могутні військові союзи, до яких активно почали вступати аристократи, а їхня діяльність розповсюдилась далеко за межі Єрусалимського королівства.

Основу орденів становили лицарі, які виконували й керівні функції. Крім того, до орденів входили священники-капелани, які здійснювали пастирську діяльність, і брати-служники, які займалися також щоденною фізичною працею і допомагали лицарям та прочанам. Кожен орден мав свою печатку та статут (який поєднував практику чернечих обітниць з лицарськими обов'язками і передбачав сувору дисципліну і більш м'які, порівняно з іншими орденами, норми дотримання постів). Орден мав ієрархічну структуру: його очолював Великий Магістр; головні колегіальні рішення приймалися на капітулах і генеральних капітулах [8, с. 1287–1300]. Члени ордену діяли на території усієї Європи та королівств хрестоносців у Святій землі. Зокрема, орден Тамплієрів мав земельні володіння по всій Європі, а фінансові і земельні пожертви від феодалів та правителів перетворили його на впливову політико-економічну силу. Завдяки його діяльності було сформовано потужну банківську та фінансово-кредитну систему, а його члени були банкірами, лихварями, дипломатами, займались міжнародною торгівлею, виступали третейськими суддями, яких визнавали навіть королі [6, с. 199].

Безпосереднє підпорядкування орденів Папі Римському фактично зробило їх автономними організаціями, оскільки на них не поширювалась дія місцевої церковної та світської влади, у тому числі і щодо сплати податків. Тож Д. Забзалюк вважає, що ордени перетворились на міжнародну церковну поліцію у формі регуляр-

них військових формувань, першу професійну армію, яка була готова виступити на захист Церкви, що прагнула об'єднати весь християнський світ під своїм началом [2, с. 288].

Орден Тамплієрів став зразком для низки подібних інституцій, спільною рисою яких була подвійність спрямування діяльності (військова та релігійна). Ця особливість з часом стала причиною конфлікту з державною та церковною владою і призвела до розпуску більшості орденів (Іспанія, Пруссія, Франція) [7, с. 247–248]. Зокрема, орден Тамплієрів, ставши за суттю «державою в державі», зі своїми власними постійним військом, судом, церквами, поліцією і фінансами, міг змагатися з усіма державами християнського світу і в майбутньому стати міжнародною автономною імперією [1, с. 192; 2, с. 301; 3, с. 65]. Це призвело до недовіри з боку світських правителів та князів церкви. Тож 22.07.1307 р. французька Королівська рада прийняла рішення про арешт членів ордену Тамплієрів на території королівства, яких звинувачено у ересі, засуджено та ув'язнено у монастирях, їх майно конфісковане, а керівництво ордену страчено. 03.04.1312 р. буллою папи Клементя V орден Тамплієрів був розпущений, а його члени піддавались гонінням у більшості країн Європи [6, с. 211; 7, с. 247–248].

Вищевикладене дає підстави стверджувати, що духовно-лицарські ордени часів Хрестових походів є прототипом міжнародних військових організацій, оскільки діяльність орденів не обмежувалась однією країною, вони мали власність в усіх країнах Європи та визнання їх правителів, але були не залежними від їх світської та місцевої церковної влади, а членство в орденах не мало національних обмежень. При цьому ордени обирали власне керівництво та керувались статутами, що схвалювались Папою Римським як вищим церковним ієрархом (недержавною інституцією) та очільником Папської держави і підпорядковувались лише йому. До того ж діяльність орденів носила не лише релігійний, а й чітко виражений військовий характер, що з часом призвело до сприйняття їх світською владою як загрози і, як наслідок, до розпуску переважної більшості орденів.

Література:

1. Акунов В. В. История военно-монашеских орденов Европы. Москва : Вече, 2012. 448 с.
2. Забзалюк Д. Є. Політико-правова доктрина Хрестоносного руху доби Середньовіччя: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01 / Львів. держ. університет внутрішніх справ МВС України, Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2021. 436 с.

3. Мельвиль М. История ордена тамплиеров / Пер. с фр. Г. Ф. Цыбулько. Науч. редактор М. Ю. Медведев. СПб : «Евразия», 2000. 416 с.

4. Печников Б. А. «Рыцари церкви». Кто они? Очерки об истории и современ. деятельности католич. орденов. Москва : Политиздат, 1991. 351 с.

5. Поняття «міжнародна міждержавна організація» та його сутність. URL: <http://kimo.univ.kiev.ua/MOrg/01.htm> (дата звернення 08.07.2021).

6. Тайные ордена: Тамплиеры и Община Сиона. Розенкрейцеры и алхимики / Сост. А. Н. Гончаренко. Харьков : Фолио ; Киев : Астарта; Ростов на Дону : Феникс, 1997. 487 с.

7. Шустер Г. История тайных обществ, союзов и орденов: в 2 кн. Кн. 1. Москва : Айрис-пресс, 2005. 416 с.

8. Linage Conde A. Dizionario degli Istituti di Perfezione / A. Conde Linage ; [ed. G. Pelliccia, G. Rossa]. Roma, 1978. Vol. 5. 1742 p.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-121-3-3>

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ

Корнієвський С. В.

*кандидат наук з державного управління,
докторант кафедри економіки та регіональної економічної політики
Дніпропетровського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління
при Президентіві України
м. Дніпро, Україна*

До 1960 року згадки про стратегії в управлінні зустрічалися рідко. Підйом почався в 1970-х, а у 2000-х роках про управлінські стратегії говорили набагато частіше, ніж про військові. Це сталося завдяки широкому розповсюдженню літератури, в якій йшла мова про стратегічні підходи до управління.

Основна маса цієї літератури (від Сунь-Цзи До Клаузевіца та від Альфреда Чандлера [7] до Майкла Портера [8]) присвячена двом головним областям: війні (перемозі над ворогом) і бізнесу (придбання